

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง ได้แบ่งออกเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ 2 หัวข้อ คือ มโนทัศน์ (Concept) เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

มโนทัศน์ (Concept) เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

จอห์น ซีฮาน¹ (John Sheehan) ได้กล่าวว่า การใช้จ่ายทางการศึกษานั้นเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง ซึ่งในการลงทุนทางการศึกษานี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. การลงทุนด้านสังคม (Social investment) ซึ่งให้เห็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสังคมโดยรวม ซึ่งผลที่ขึ้นจะเป็นการชี้แนวทางในการดำเนินนโยบายของรัฐทางด้านการศึกษา และการใช้จ่ายเงินส่วนนี้ต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้จากรัฐ

2. การลงทุนด้านส่วนตัว (Private investment) จะชี้ให้เห็นการใช้จ่ายเงินส่วนบุคคลในการศึกษากับผลที่บุคคลนั้นจะได้รับ ซึ่งการลงทุนในการศึกษานี้ประกอบด้วย

2.1 ค่าใช้จ่ายทางตรง (Direct cost) ประกอบด้วย ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าหนังสือ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ฯลฯ เป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้เรียนต้องใช้จ่ายโดยตรงในระหว่างที่กำลังศึกษา

2.2 ค่าใช้จ่ายทางอ้อม (Indirect cost) เป็นค่าใช้จ่ายที่เนื่องมาจากการสูญเสียรายได้ที่พึงจะได้เนื่องจากการศึกษาต่อ แทนที่จะไป

---

¹ John Sheehan, The Economic of Education (George Allen and Unwin Ltd., 1973), pp. 31 - 43.

ทำงาน ทำให้ละโอกาสที่จะได้รับรายได้ บางทีเรียกว่า ค่าเสีย-
โอกาส (Opportunity cost)

ยูเนสโก² (UNESCO) ได้กล่าวถึงค่าใช้จ่ายทางการศึกษาว่า หมายถึงค่าใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของชุมชน และการจัดระบบการศึกษาตามแบบแผนที่กระทำขึ้น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์โดยส่วนรวม ซึ่งค่าใช้จ่ายทางการศึกษาหมายถึงค่าใช้จ่ายทั้งที่เป็นเงินและทั้งที่ไม่ใช่เงิน ประกอบด้วย

1. ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรัฐ (Expenditure on public education)
2. ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของเอกชน (Expenditure on private education)
3. ค่าเสียโอกาส (Opportunity cost)

ริชาร์ด เพอร์ลแมน³ (Richard Perlman) ได้แบ่งค่าใช้จ่ายทางการศึกษาออกเป็น 2 อย่าง เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์และความเข้าใจไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ค่าใช้จ่ายทางตรง (Direct cost) มี 2 ประเภท คือ
  - 1.1 ค่าใช้จ่ายโดยตรงด้านส่วนตัว (Private direct cost) เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้เรียนโดยตรง ซึ่งประกอบด้วย ค่าหนังสือ ค่าธรรมเนียม ค่าที่พักนอน ค่าเดินทาง ฯลฯ
  - 1.2 ค่าใช้จ่ายโดยตรงด้านสังคม (Social direct cost) เป็นค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือไปจากค่าใช้จ่ายส่วนตัว เช่น ค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์

² UNESCO, The Analysis of Educational Cost and Expenditure (G.J. Thieme, N.V., Nimequem, 1969), p. 16.

³ Richard Perlman, The Economics of Education: Conceptual Problems and Policy Issues (McGraw-Hill Inc., 1973), pp. 14 - 15.

เงินเดือนครู ค่าจ้างแรงงานอื่น ๆ ค่าสิ่งก่อสร้าง ฯลฯ

2. ค่าใช้จ่ายทางอ้อม (Indirect cost) เป็นค่าเสียโอกาส

(Opportunity cost) ของผู้เรียนที่ใช้เวลาในการมาเรียนแทนที่จะไปทำงาน ทำให้เสียโอกาสที่จะได้รับรายได้ บางที่เรียกค่าใช้จ่ายส่วนนี้ว่า รายได้ที่เสียไป (Earning Foregone)

จากแนวความคิดที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่ได้ทำการวิจัยในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายทางการศึกษา คือ เป็นการลงทุนด้านส่วนตัว (Direct cost) ตามที่ จอห์น ซีฮาน (John Sheehan) กล่าวถึง หรือเรียกเฉพาะลงไปว่าเป็นค่าใช้จ่ายโดยตรงด้านส่วนตัว (Private direct cost) ตามที่ ริชาร์ด เพอร์ลแมน (Richard Perlman) ได้กล่าวไว้

รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษานั้น ได้มีผู้ให้ความสนใจศึกษาค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ค่าใช้จ่ายทางอ้อม และค่าใช้จ่ายทางตรง ดังนี้ คือ

ค่าใช้จ่ายทางอ้อมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายทางการศึกษานั้น มีผู้ทำวิจัยไว้ดังเช่น ในปี 2506 ทีโอดอร์ คัมบลิว ชุลทซ์⁴ (Theodore W. Schultz) ได้รวบรวมผลการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นบทบาทของรายได้ที่ทองเสียไป (Earning Foregone) ของประเทศที่มีรายได้สูง คือ สหรัฐอเมริกา และอิสราเอล และประเทศที่มีรายได้ต่ำ คือ เม็กซิโก และ เวเนซุเอลา ดังปรากฏในตารางที่ 1

⁴Theodore W. Schultz, The Economic Value of Education

(Columbia University Press, New York and London, 1963), pp. 29-30.

ตารางที่ 1 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ที่เสียไปของประเทศที่มีรายได้สูงและประเทศที่มีรายได้ต่ำ

		ค่าใช้จ่ายที่ โรงเรียน	รายได้ ที่เสียไป	รวม	$\frac{\text{รายได้ที่เสียไป}}{\text{ค่าใช้จ่ายทั้งหมด}} \times 100$
		(School cost)	(Earning Foregone)		
<u>สหรัฐอเมริกา</u> ปี 1956 (คอลดาร์)					
ประถมศึกษา	(8 ปี)	280	0	280	0
มัธยมศึกษา	(4 ปี)	568	852	1420	60
วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย	(4 ปี)	1353	1947	3300	59
<u>อิสราเอล</u> ปี 1957 - 58 (ปอนด์อิสราเอล)					
ประถมศึกษา	(8 ปี)	140	30	170	19
มัธยมศึกษา	(4 ปี)	670	1000	1670	60
อุดมศึกษา	(3 ปี)	2481	2930	5411	54
<u>เม็กซิโก</u> ปี 1957 (เปโซ)					
ประถมศึกษา	(6 ปี)	360	0	360	0
มัธยมศึกษา	(6 ปี)	1794	2833	4627	61
มหาวิทยาลัย	(3 ปี)	2426	3280	5706	57
<u>เวเนซุเอลา</u> ปี 1957 - 58 (โบลิวาร์)					
ประถมศึกษา	(6 ปี)	400	0	400	0
มัธยมศึกษา	(5 ปี)	1200	5000	6200	81
มหาวิทยาลัย	(4 ปี)	5000	12000	17000	71

ค่าใช้จ่ายทางตรงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายทางการศึกษานั้น มีทั้งค่าใช้จ่ายรายหัวและค่าใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งมีผู้ทำการวิจัยไว้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในส่วนของค่าใช้จ่ายรายหัวมีผู้ทำการวิจัยดังนี้ คือ

ในปี 2509 ยูเนสโก⁵ (UNESCO) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของประเทศเนปาล (Nepal) โดยได้ทำการสำรวจการใช้จ่ายทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ ของปีการศึกษา 2504 - 2505 ปรากฏผลว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ประมาณปีละ 29.37 รูปี 120.98 รูปี และ 958.79 รูปี ตามลำดับ

ในปี 2514 อารุช วัฒนสิน⁶ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคชนบุรี โดยรวบรวมข้อมูลจากแผนกบัญชีและการเงินของวิทยาลัยในปีการศึกษา 2509 ถึง 2513 ผลการวิจัยพบว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาตามสถาบันการศึกษาใน 5 ปีการศึกษา ประมาณ 54,811 บาท แยกเป็น ค่าดำเนินการ 25,069 บาท และค่าลงทุน (ค่าเสื่อมราคา) 29,742 บาท

ในปี 2518 ชนิกา ศิลปอนันต์ และ จุฑา ฉัตรคุปต์⁷ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายรายหัวของนิสิตในส่วนที่มหาวิทยาลัยจ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดินและเงินนอกงบประมาณแผ่นดิน ผลปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวของนิสิตในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ศึกษา

---

⁵UNESCO, Long-Term Projections for Education in Nepal (Bangkok: UNESCO, 1966), p. 33.

⁶อารุช วัฒนสิน, "การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคชนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514) (อักษรสำนวน).

⁷ชนิกา ศิลปอนันต์ และ จุฑา ฉัตรคุปต์, "ค่าใช้จ่ายต่อหัวนิสิตในส่วนที่มหาวิทยาลัยจ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดินและเงินนอกงบประมาณแผ่นดิน" (พระนคร: ฝ่ายวางแผนและพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 72.

จนครบหลักสูตรของแต่ละคณะ ปรากฏว่า คณะแพทยศาสตร์ใช้จ่ายสูงสุด เป็นจำนวน 295,482.62 บาท ในเงินจำนวนนี้เป็นรายจ่ายตามงบประมาณแผ่นดิน จำนวน 280,505.34 บาท และเป็นรายจ่ายนอกงบประมาณแผ่นดิน จำนวน 14,977.28 บาท รองลงมาอีก 2 อันดับ คือ คณะทันตแพทยศาสตร์ และ คณะสัตวแพทยศาสตร์ ใช้จ่ายจำนวน 189,452.81 บาท และ 137,587.04 บาท ตามลำดับ

ค่าใช้จ่ายส่วนตัวนั้น มีผู้ทำการวิจัยดังนี้ คือ

ในปี 2491 - 2492 แมรี เอ็ม ครอว์ฟอร์ด⁸ (Marry M. Crawford) ได้วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของนักศึกษามหาวิทยาลัยอินเดียนา โดยใช้การสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมา ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งมีครอบครัวแล้ว อีกกลุ่มหนึ่งเป็นโสด สำหรับนักศึกษาที่มีครอบครัวแล้วศึกษาเฉพาะนักศึกษาชาย ในการศึกษานี้ แมรี เอ็ม ครอว์ฟอร์ด ได้แบ่งประเภทของค่าใช้จ่ายดังนี้ คือ ค่าอาหาร ค่าที่พักอาศัย ค่าเสื้อผ้า ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอุปกรณ์การศึกษา ค่าพักผ่อนหย่อนใจ ค่าพาหนะ ค่ารักษาพยาบาล ค่าของขวัญ ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า นักศึกษาที่เป็นโสด ใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในเรื่องเกี่ยวกับค่าอาหาร ค่าที่พักอาศัย ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอุปกรณ์การศึกษา สูงกว่านักศึกษาที่มีครอบครัวแล้ว ส่วนค่ารักษาพยาบาล และค่าพักผ่อนหย่อนใจนั้น ปรากฏว่า นักศึกษาที่มีครอบครัวแล้วและนักศึกษาที่เป็นโสด ใช้จ่ายไม่แตกต่างกัน

ในปี 2505 สุภาพร พรนภา⁹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์รายจ่ายส่วนตัวของนิสิตครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้แบบสำรวจกับนิสิตครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-

---

⁸Marry M. Crawford, "Student Spending at Indiana University 1951-1952," Bulletin of the School of Education Indiana University, 31 (December, 1955), pp. 3-82.

⁹สุภาพร พรนภา, "วิเคราะห์รายจ่ายส่วนตัวของนิสิตครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2505) (อักษรสำนวน).

มหาวิทยาลัย ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2505 โดยแบ่งประเภทของรายจ่ายดังนี้ คือ
 ค่าธรรมเนียมมหาวิทยาลัย ค่าอุปกรณ์การสอนของนิสิตฝึกสอน ค่าสมุด-เครื่องเขียน และ
 หนังสือ ค่ากิจกรรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ค่าอาหารกลางวัน ค่าพาหนะ ค่าเครื่องแต่งกาย
 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ค่าพักผ่อนหย่อนใจ ค่าใช้จ่ายระหว่างปีภาคแรกและภาคหลัง โดยหา
 ค่าเฉลี่ยของรายจ่ายรวมทุกประเภทของนิสิต ซึ่งแยกตามลักษณะที่อยู่อาศัย ฐานะทางเศรษฐกิจ
 ของครอบครัว ระดับชั้นเรียนของนิสิตต่อหนึ่งปีการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยปรากฏดังนี้ คือ

ก. รายจ่ายเฉลี่ยรวมรายหัว แยกตามลักษณะที่อยู่อาศัย ประมาณ

8,000 - 11,000 บาท

ข. รายจ่ายเฉลี่ยรวมรายหัว แยกตามลักษณะเศรษฐกิจครอบครัว ประมาณ

8,000 - 10,000 บาท

ค. รายจ่ายเฉลี่ยรวมรายหัว แยกตามลักษณะระดับชั้นเรียน ประมาณ

6,000 - 11,000 บาท

ง. การใช้จ่ายของนิสิตส่วนใหญ่ จ่ายทางบ้าน ค่าอาหาร ค่าที่พักอาศัย
 ประมาณ 2,500 - 4,000 บาท หรือประมาณ 20 - 30 % ของ
 ค่าใช้จ่ายทั้งหมด

จ. เงินที่ได้สำหรับใช้จ่ายนั้น ส่วนใหญ่ได้จากผู้ปกครอง เว้นแต่นิสิตหลักสูตร
 2 ปี ได้จากการประกอบอาชีพด้วยตนเอง เป็นส่วนใหญ่

ในปี 2508 บรรจบ ทองกุ่ม¹⁰ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการ
 ผลิตครูศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนิสิต
 หรือค่าใช้จ่ายฝ่ายเอกชน ในการผลิตครูศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 4 ปี ประมาณ 24,000 บาท

¹⁰บรรจบ ทองกุ่ม, "การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการผลิตครูศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์-
 มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508) (อักษราเนา).

สำหรับนิสิตที่ไม่เสียค่าที่พักอาศัย แต่นิสิตหลักสูตร 4 ปีที่เสียค่าที่พักอาศัย ใช้จ่ายประมาณ 40,000 บาท ส่วนนิสิตหลักสูตร 2 ปีที่เสียค่าที่พักอาศัย ใช้จ่ายประมาณ 23,500 บาท แต่นิสิตหลักสูตร 2 ปีที่ไม่เสียค่าที่พักอาศัย ใช้จ่ายประมาณ 11,500 บาท

ในปี 2511 - 2512 หน่วยงานวิจัยการศึกษา สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ¹¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจากการวิจัยปรากฏผลดังนี้ คือ

1. นิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ย โดยไม่รวมค่าบำรุง ค่าธรรมเนียมที่ชำระให้แก่สถานศึกษา คิดโดยเฉลี่ยรายคนรวมทุกสถาบัน เป็นเงินจำนวน 496 บาทต่อเดือน และเมื่อคิดเป็นรายปี (1 ปีคิด 9 เดือนโดยไม่รวมระยะเวลาปิดภาค) ประมาณ 4,464 บาท และเมื่อคิดโดยตลอดเวลาที่เรียนจนจบปริญญา คือ 4 ปี เป็นเงินประมาณ 17,856 บาท

2. จากการพิจารณาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในแต่ละสถาบันนั้น จะเห็นได้ว่า นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์มีค่าใช้จ่ายสูงสุดประมาณ 972 บาทต่อเดือน รองลงไปคือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 527 บาท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 520 บาท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 508 บาท มหาวิทยาลัยมหิดล 502 บาท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 501 บาท มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 449 บาท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 441 บาท มหาวิทยาลัยศิลปากร 442 บาท และสถาบันที่นิสิตนักศึกษาใช้จ่ายรายเดือนน้อยที่สุด คือ วิทยาลัยวิชาการศึกษา 363 บาท เมื่อพิจารณาตามเพศ ปรากฏว่า นิสิตนักศึกษาชาย ใช้จ่ายมากกว่านิสิตนักศึกษาหญิง กล่าวคือ ฝ่ายชายใช้จ่ายประมาณเดือนละ 506 บาท หรือปีละ 4,554 บาท ส่วนฝ่ายหญิงใช้จ่ายประมาณเดือนละ 485 บาท หรือปีละ 4,365 บาท และนิสิตนักศึกษาปีแรก ใช้จ่ายมากกว่านิสิตนักศึกษาปีสุดท้าย กล่าวคือ นิสิตปีแรก ใช้จ่ายประมาณ

¹¹สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, รายงานสรุปผลการวิจัยเรื่อง ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (พระนคร: 2512), หน้า 11.

เดือนละ 512 บาท หรือปีละ 4,608 บาท ส่วนนิสิตปีสุดท้ายใช้จ่ายประมาณเดือนละ 478 บาท หรือปีละ 4,302 บาท เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรวมกันทั้งตามเพศและปีที่ศึกษานั้น ปรากฏว่ามีค่าใช้จ่ายมากน้อยโดยลำดับ ดังนี้ คือ อันดับหนึ่ง เป็นนิสิตนักศึกษาชายปีแรก ใช้จ่ายประมาณเดือนละ 526 บาท หรือปีละ 4,734 บาท อันดับสอง เป็นนิสิตนักศึกษาหญิงปีแรก ใช้จ่ายประมาณเดือนละ 497 บาท หรือปีละ 4,473 บาท อันดับสาม เป็นนิสิตนักศึกษาชายปีสุดท้าย ใช้จ่ายประมาณ 484 บาท หรือปีละ 4,356 บาท และอันดับสุดท้าย เป็นนิสิตนักศึกษาหญิงปีสุดท้าย ใช้จ่ายประมาณเดือนละ 471 บาท หรือปีละ 4,239 บาท

ในปี พ.ศ. 2517 ชนิกา ศิลปอนันต์ และ จุฑา ฉัตรคุปต์¹² ได้ทำการสำรวจค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนิสิตในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยปรากฏว่า นิสิตใช้จ่ายส่วนตัวเพื่อการศึกษาโดยเฉลี่ยคนละประมาณ 11,990 บาทต่อปี แต่เมื่อไม่รวมค่าบุคลากรการศึกษาและค่ากิจกรรมนิสิต นิสิตคนหนึ่งใช้จ่ายโดยเฉลี่ยคนละประมาณ 10,890 บาท นิสิตส่วนใหญ่ไม่เสียค่าที่พัก ทำให้นิสิตใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อบี้น้อยลง กล่าวคือ นิสิตชายใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยคนละ 6,822 บาท และนิสิตหญิงคนละ 6,427 บาท และเมื่อนำค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนิสิตแต่ละคนมาเปรียบเทียบกันด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ปรากฏว่า นิสิตคณะเศรษฐศาสตร์ใช้จ่ายส่วนตัวมากที่สุด คือ 13,255 บาทต่อปี ส่วนนิสิตที่ใช้จ่ายส่วนตนน้อยที่สุดคือ คณะสัตวแพทยศาสตร์ ใช้จ่าย 10,938 บาทต่อปี และเมื่อพิจารณาตามประเภทของค่าใช้จ่าย ปรากฏว่า นิสิตใช้จ่ายเงินส่วนตัวในเรื่องอาหารมากที่สุด และใช้จ่ายค่าพักผ่อนหย่อนใจน้อยที่สุด ในการพิจารณาตามเพศนั้น ปรากฏว่า นิสิตชายใช้จ่ายมากกว่านิสิตหญิงในเรื่องค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอุปกรณ์การศึกษา ค่าเครื่องแต่งกายเพื่อไปศึกษา ค่าพาหนะ ค่าอาหาร ค่ากิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ และนิสิตหญิงใช้จ่ายมากกว่านิสิตชายในเรื่องค่าเสื้อผ้าอื่น ๆ และค่าที่พักอาศัย ส่วนการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายแต่ละประเภทตามคณะนั้น ปรากฏว่า นิสิตคณะแพทยศาสตร์ใช้จ่ายเป็นเงินค่าธรรมเนียมการศึกษามากที่สุด ประมาณ

¹²ชนิกา ศิลปอนันต์ และ จุฑา ฉัตรคุปต์, "ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนิสิตในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (พระนคร: ฝ่ายวางแผนและพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 45-48.

1,099 บาท นิสิตคณะนิติศาสตร์ใช้จ่ายเป็นค่าธรรมเนียมการศึกษา น้อยที่สุด ประมาณ 866 บาท ค่าที่พัก นิสิตคณะเศรษฐศาสตร์ใช้จ่ายมากที่สุด และนิสิตคณะแพทยศาสตร์ใช้จ่าย น้อยที่สุด ค่าเครื่องแต่งกายเพื่อการศึกษา นิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ใช้จ่ายมากที่สุด และ นิสิตคณะอักษรศาสตร์ใช้จ่ายน้อยที่สุด ค่าเสื้อผ้าอื่น ๆ นิสิตคณะเศรษฐศาสตร์ใช้จ่ายมากที่สุด นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ใช้จ่ายน้อยที่สุด ค่าพาหนะ นิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ใช้จ่ายมากที่สุด และ นิสิตคณะแพทยศาสตร์ใช้จ่ายน้อยที่สุด ประเภทสุดท้าย คือ ค่ากิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ นิสิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ใช้จ่ายมากที่สุด และนิสิตคณะครุศาสตร์ใช้จ่ายน้อยที่สุด

นอกจากนี้ ได้มีผู้วิจัยเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ซึ่งได้รวมค่าใช้จ่ายทั้งทางตรง และทางอ้อมเข้าด้วยกัน ดังเช่น ในปี 2510 อาร์ เค คานา (R.K. Khana) และ แอนโทนี บอททอมเลย์ (Anthony Bottomley)¹³ ได้วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแบรดฟอร์ด (The University of Bradford) โดย คำนวณจากค่าค่าเนนการ ค่าลงทุน และค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา ซึ่งรวมทั้งค่า เสียรายได้ (Earning Foregone) ที่ควรจะได้รับขณะที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ผลการ วิจัยปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาต่อคนจนครบหลักสูตรนั้น หลักสูตรวิศวกรรมเครื่องกล ใช้จ่ายสูงที่สุด คือประมาณ 5,377 ปอนด์ รองลงมาคือ ชีววิทยา และฟิสิกส์ ใช้จ่าย ประมาณ 5,316 ปอนด์ และ 5,205 ปอนด์ ตามลำดับ ส่วนหลักสูตรที่ใช้จ่ายน้อยที่สุด คือ บริหาร ใช้จ่ายประมาณ 3,077 ปอนด์

จากรายงานการวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ได้มีผู้ให้ความสนใจในการศึกษา เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นแนวทาง ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

¹³R.K. Khana and Anthony Bottomley, "Cost and Return on Graduates of University of Bradford," 1967 (Mimeographed).